

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Προς ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ): επιτάχυνση του μετασχηματισμού του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος»

[C(2015) 6317 final]

(2016/C 133/06)

Εισηγητής: ο κ. **Mihai MANOLIU**

Στις 15 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής — Προς ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (ΣΕΤ): επιτάχυνση του μετασχηματισμού του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος»

[C(2015) 6317 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Φεβρουαρίου 2016.

Κατά την 514η σύνοδο ολομέλειας, που πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Φεβρουαρίου 2016 (συνεδρίαση της 17ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 172 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 9 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σταθερή της δέσμευση για μια ενεργειακή ένωση (ρήτρα αλληλεγγύης, διαμετακόμιση της ενέργειας ως μια «πέμπτη ελευθερία», ενεργειακή απόδοση ως πρώτη προτεραιότητα, μετάβαση σε μια βιώσιμη κοινωνία που θεμελιώνεται σε όσο το δυνατόν χαμηλότερες ανθρακούχες εκπομπές) και για έναν ευρωπαϊκό διάλογο σχετικά με την ενέργεια και τάσσεται υπέρ της όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερης εφαρμογής ενός στρατηγικού σχεδίου ενεργειακών τεχνολογιών (ΣΕΤ).

1.2. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με μια κοινή, συνεκτική προσέγγιση, μέσω της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν στην ενεργειακή πολιτική, με τον συντονισμό των προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας στον τομέα της ενέργειας και με την όσο το δυνατόν ταχύτερη δρομολόγηση στην αγορά των βιώσιμων ενεργειακών τεχνολογιών που προστατεύουν το περιβάλλον.

1.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η σημαντικότερη αποστολή συνίσταται στην τεχνική και επιστημονική ανάπτυξη των τεχνολογιών και της καινοτομίας, καθώς και στην προώθηση των παραγόντων που ενθαρρύνουν τις νέες ιδέες και έννοιες, ιδέες και έννοιες που περιέχονται στο **ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ), ένα σχέδιο που απαιτείται για να επιταχυνθεί ο μετασχηματισμός του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος.**

1.4. Αυτές οι ιδέες και έννοιες πρέπει να συνοδευτούν από μια εντολή που θα συζητηθεί με τους ενδιαφερόμενους φορείς, μια δομή συμμετοχής σε έναν ολοκληρωμένο χάρτη πορείας, συνοδευόμενο από ένα σχέδιο δράσης για τις επενδύσεις με επαρκείς ενωσιακούς, εθνικούς, περιφερειακούς και ιδιωτικούς πόρους μέσω του Ευρωπαϊκού Συνασπισμού Ενεργειακής Έρευνας (ΕΣΕΕ) και των Ευρωπαϊκών Βιομηχανικών Πρωτοβουλιών (ΕΒΠ), προκειμένου να υποστηριχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί.

1.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα επόμενα έτη η επιτάχυνση της μετάβασης του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος θα αποτελέσει πρόκληση ζωτικής σημασίας για την Ευρώπη, για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ελκυστικότητα της Ευρώπης και, τέλος, για την ασφάλεια εφοδιασμού των καταναλωτών (μικρών ή μεγάλων) με αξιοπρεπείς συνθήκες κόστους (το οποίο καθορίζεται με διαφανή τρόπο).

1.6. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η νέα ενεργειακή πολιτική πρέπει να βασίζεται στην ανάπτυξη ορισμένων κείριων τομέων (οι οποίοι θα προσδιοριστούν μέσα από τον διάλογο και τη συνεργασία) για την έρευνα και την καινοτομία, καθώς και για τον τομέα της κατάρτισης του προσωπικού που θα αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, προκειμένου να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες των ευρωπαίων πολιτών, πρέπει να υιοθετηθεί μια συνεκτική και ολιστική προσέγγιση όσον αφορά το ζήτημα της ενέργειας μέσω της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Απαιτούνται μαζικές επενδύσεις, τόσο στην τεχνολογική έρευνα όσο και στις υποδομές, ενώ οι επενδυτές χρειάζονται ένα προβλέψιμο και ενδεδειγμένο πλαίσιο πολιτικής, το οποίο θα διαμορφώνεται βάσει της ορθής ανάλυσης των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, των διαθέσιμων και προσιτών δυνατοτήτων χρηματοδότησης, καθώς και με γνώμονα την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και, κυρίως, τις επιθυμίες των πολιτών.

1.8. Το σχέδιο ΣΕΤ πρέπει να είναι συγκεκριμένο και ριζωμένο στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Εάν οι νέες ενεργειακές τεχνολογίες οδηγήσουν σε αύξηση των τελικών τιμών της ενέργειας και εφόσον οι πολιτικές αποφάσεις επιφέρουν αυξήσεις των τιμών της ενέργειας, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι θεμιτό οι πολίτες να ευελπιστούν σε διορθωτικά μέτρα. Η συμμετοχή των καταναλωτών θα πρέπει να είναι συγκεκριμένη και σταθερή. Επιπλέον, η ενεργειακή φτώχεια πρέπει να καταπολεμηθεί με μέτρα κοινωνικής πολιτικής και μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

1.9. Η ευρωπαϊκή εμπειρία έχει καταδείξει ότι η επιβολή των τεχνολογιών παραγωγής ενέργειας με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κόστος και ο βαθμός ωρίμασης των τεχνολογιών, δεν παράγει θετικά αποτελέσματα, αντιθέτως, η εσωτερική ενεργειακή αγορά απειλείται με κατάρρευση.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μπορούν να προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες και λύσεις, οι οποίες θα πρέπει να υποστηριχθούν με έργα επίδειξης και με τη διάδοση των επιτυχημένων περιπτώσεων. Κρίνεται σκόπιμο να συνεκτιμηθούν και άλλες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών: τεχνολογίες καθαρού άνθρακα, αποθήκευση ενέργειας (συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρικής ενέργειας), απόκριση της ζήτησης, χρήση άνθρακα και υδρογόνου, συμπαραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού, αστική ψύξη και πυρηνική σχάση και σύντηξη.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί εκ νέου τη δρομολόγηση ενός δημόσιου διαλόγου σε ολόκληρη την Ευρώπη σχετικά με το ζήτημα της ενέργειας (ευρωπαϊκός ενεργειακός διάλογος), ούτως ώστε οι πολίτες και η κοινωνία των πολιτών στο σύνολό της να εξοικειωθούν με την ενεργειακή μετάβαση, το κόστος των διαφόρων τεχνολογιών, καθώς και το κόστος που συνεπάγονται οι πολιτικές επιλογές, οι οποίες βασίζονται στα πορίσματα της έρευνας. Ο διάλογος πρέπει να πραγματοποιηθεί σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Κατά την τελευταία δεκαετία το ευρωπαϊκό επίπεδο βασίστηκε περισσότερο στους στόχους της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενώ η υλοποίηση αυτής της πολιτικής εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Αυτή η κατάσταση οδήγησε σε αποκλίνουσες εθνικές πολιτικές.

1.12. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι δράσεις θα πρέπει να συνεχιστούν προς την κατεύθυνση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, με την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ανάπτυξη μιας γνήσιας αλληλεγγύης. Ένα ενδιάμεσο βήμα είναι η ανάδειξη του περιφερειακού επιπέδου, αναγκαίου για την ενίσχυση της συνεργασίας στον συγκεκριμένο τομέα, το οποίο θα πρέπει να είναι ευέλικτο και ικανό να προωθεί καινοτόμες λύσεις για τη βελτιστοποίηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που συντονίζονται σε πραγματικό χρόνο.

1.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα για την ενσωμάτωση των διαφόρων μεθόδων παραγωγής ενέργειας (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που καθιερώνονται βάσει της τεχνολογικής έρευνας) στις αγορές ενέργειας, ιδίως σε ό,τι αφορά θέματα όπως η σύνδεση στα δίκτυα, η εξισορρόπηση και η φόρτωση δικτύων.

1.14. Η ΕΟΚΕ ζητεί, αφενός, να εντατικοποιηθούν οι επενδύσεις και οι δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης σχετικά με την αποθήκευση και, αφετέρου, να βελτιωθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία σε αυτόν τον τομέα, με στόχο τη μείωση του κόστους της ενεργειακής μετάβασης, την εγγύηση της ασφάλειας του εφοδιασμού (διασύνδεση των ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων) και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας.

1.15. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη σημασία του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα και τη σπουδαιότητά του για την ενεργειακή ασφάλεια των πολιτών. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση να ενθαρρυνθεί η αποθήκευση ενέργειας, έτσι ώστε τα κράτη μέλη να διαθέτουν κοινά αποθέματα. Κρίνεται επίσης αναγκαίο να αξιοποιηθεί το εκτεταμένο δυναμικό για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, αλλά και του τομέα των μεταφορών.

1.16. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενίσχυση της χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας μπορεί να ευνοήσει την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Η καθιέρωση μιας νέας ενεργειακής διακυβέρνησης (βάσει των εθνικών σχεδίων) μπορεί να εξασφαλίσει τη συνοχή της αγοράς ενέργειας, δεδομένου ότι ο ευρωπαϊκός ενεργειακός διάλογος συνιστά απολύτως αναγκαία προϋπόθεση.

1.17. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προστιθέμενη αξία του σχεδίου ΣΕΤ θα αποτελέσει απόρροια ενός καλύτερου συντονισμού και μιας νέας διακυβέρνησης του ενεργειακού συστήματος της Ευρώπης. Στο ΣΕΤ θα πρέπει να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις του παρελθόντος και θα πρέπει να βασιστεί σε πραγματικά, διαφανή δεδομένα. Το σχέδιο αυτό θα παγιώσει τους θεμελιώδεις ακρογωνιαίους λίθους της Ευρώπης: την κοινοτική μέθοδο, την ευρωπαϊκή δημοκρατία σε δράση, τον ανταγωνισμό, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη, την Ευρώπη και την παγκόσμια διακυβέρνηση.

1.18. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις συνέπειες που θα έχει το σχέδιο ΣΕΤ σε ό,τι αφορά τον αντίκτυπο στους πολίτες, ιδίως στην απασχόληση και στα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο ζήτημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1. Τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν διαφορετικούς ενεργειακούς πόρους και υποδομές και ο κοινός στόχος συνίσταται στην απεξάρτηση του ενεργειακού τομέα από τον άνθρακα. Οι συζητήσεις που ανακύπτουν από την ενεργειακή μετάβαση θα πρέπει να καλύψουν τα εξής ζητήματα: νέοι παράγοντες και νέα επιχειρηματικά μοντέλα στους τομείς του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού· η δυναμική του πολιτικού περιβάλλοντος και ο αντίκτυπος στις επενδύσεις· η ρύθμιση των τιμών ενέργειας· ο αντίκτυπος των τεχνολογικών καινοτομιών στα ενεργειακά συστήματα· παροπλισμός των παλαιών παραδοσιακών ενεργειακών σιλό· οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που ανακύπτουν από το νέο μοντέλο διακυβέρνησης στο πλαίσιο του ενεργειακού κλάδου.

2.2. Πρόκειται για μία πρόκληση με επείγοντα χαρακτηριστικά. Στην ΕΕ πραγματοποιούνται ριζικές αλλαγές στον τομέα της ενέργειας, ενώ η ευρωπαϊκή οικονομία και οι ευάλωτοι καταναλωτές έρχονται αντιμέτωποι ολοένα και περισσότερο με τον κίνδυνο αύξησης των τιμών ενέργειας και διακοπής της παροχής από μη αξιόπιστους προμηθευτές.

2.3. Η ΕΟΚΕ σκοπεύει να υποστηρίξει μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική ενέργειας, ικανή να εγγυηθεί την ασφάλεια του εφοδιασμού, να εξασφαλίσει την τεχνολογική πρωτοπορία σε ό,τι αφορά την ενσωμάτωση στην αγορά της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, την ενεργειακή απόδοση, τη μείωση της κατανάλωσης, την ανάπτυξη των υποδομών, την ορθή μετατροπή του κόστους στις τελικές τιμές καταναλωτή και, κυρίως, να συνεκτιμήσει ορθά το γενικό κόστος που συνεπάγεται το ενεργειακό μείγμα, καθώς και τη χρηματοδοτική διαθεσιμότητα (ιδιωτικά ή δημόσια κεφάλαια) για την κάλυψη αυτού του κόστους.

2.4. Η ΕΟΚΕ εξετάζει την προοπτική η προαναφερόμενη χρηματοδοτική διαθεσιμότητα να εξασφαλιστεί από: την ΕΤΕπ, το πρόγραμμα ΔΕΔ-Ε (διευρωπαϊκό δίκτυο ενέργειας), το ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας, ευρωπαϊκό ταμείο για την ενέργεια, την αλλαγή του κλίματος και τις υποδομές με ορίζοντα το 2020 (ταμείο Marguerite), καθώς και με τα μέσα προενταξιακής βοήθειας, τον ευρωπαϊκό μηχανισμό γειτονίας και εταιρικής σχέσης (ENPI) και το πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

2.5. Το σχέδιο ΣΕΤ συνιστά ένα ζωτικό και φιλόδοξο μέσο για την επίτευξη της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μια ευρεία συζήτηση μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών, και η ΕΟΚΕ μπορεί να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στον διάλογο αυτό. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η συμμετοχή των πολιτών (βλέπε την πρόταση της ΕΟΚΕ σχετικά με την κατάρτιση ενός ευρωπαϊκού δελτίου για την εξοικονόμηση ενέργειας) σε ζητήματα ενεργειακής μετάβασης είναι καθοριστικής σημασίας, καθότι μια συγκεκριμένη σχετική δυνατότητα μπορεί να αποτελέσει το φόρουμ της (οργανωμένης) ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών, το οποίο μπορεί να προωθήσει έναν ευρωπαϊκό ενεργειακό διάλογο.

2.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, σε θέματα ενεργειακής μετάβασης, πρέπει να ληφθούν υπόψη και η αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας, αλλά και οι επιπτώσεις στην απασχόληση και στην κοινωνική ασφάλιση. Οι περιφερειακές αγορές διαθέτουν το δυναμικό προκειμένου να ξεπεραστεί η έλλειψη εμπιστοσύνης· μια συγκεκριμένη ενεργειακή πολιτική δεν μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς την ύπαρξη εμπιστοσύνης και εκπαίδευσης.

2.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η χρηματοδότηση του σχεδίου ΣΕΤ από τους προϋπολογισμούς έρευνας και ανάπτυξης της Επιτροπής και των κρατών μελών είναι ανεπαρκής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να χρησιμοποιηθούν τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και τα έσοδα από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής της ΕΕ. Είναι αναγκαίο να διοχετευτεί το επενδυτικό δυναμικό της οικονομίας της αγοράς μέσω καινοτόμων μηχανισμών και με την παροχή κινήτρων. Η επιτυχία μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με τη διενέργεια δοκιμών και με την εφαρμογή ενός ευρέος φάσματος καινοτόμων οικονομικών και χρηματοδοτικών επιλογών και ιδεών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο στόχος της ενεργειακής ένωσης έγκειται στο να καταστεί η ενέργεια ασφαλέστερη, περισσότερο βιώσιμη και αποδοτικότερη ως προς το κόστος για τον τελικό καταναλωτή. Χάρη στην ενεργειακή ένωση θα διασφαλιστεί η ελεύθερη ροή ενέργειας μεταξύ κρατών και η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού σε κάθε χώρα της ΕΕ για όλους τους ευρωπαίους πολίτες.

3.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι του σχεδίου ΣΕΤ, η ΕΕ πρέπει να καινοτομήσει ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ενέργεια παράγεται και μεταφέρεται, διοχετεύεται και παρέχεται στους πελάτες. Οι καταναλωτές θα βρεθούν στο επίκεντρο και, σε μια εξαιρετικά ανταγωνιστική αγορά, θα πρέπει να τους παρασχεθεί σημαντική υποστήριξη και τεχνική εμπειρογνωσία.

3.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι νέες τεχνολογίες και καινοτομίες θα διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στον μετασχηματισμό του ενεργειακού συστήματος της ΕΕ και στη μεταβολή της ενεργειακής αλυσίδας αξίας, ώστε αυτό να καταστεί πιο ευέλικτο, με τους καταναλωτές (παραγωγοί-καταναλωτές — «prosumers») να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο, συμπεριλαμβανομένων των μικρών παραγωγών, των νέων παραγωγών, των φορέων εκμετάλλευσης και των ρυθμιστικών αρχών, που θα έχουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδρούν σε μία σύνθετη αγορά. Οι μικροπαραγωγοί μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και την εγκατάσταση των νέων ενεργειακών τεχνολογιών.

3.4. Οι νέες ιδέες και τεχνολογίες θα πρέπει να μεταβιβάζονται από τον ένα τομέα στον άλλο, προκειμένου να επιτευχθεί η κρίσιμη μάζα που απαιτείται για τη δρομολόγηση συλλογικών δράσεων προώθησης της έρευνας και καινοτομίας, με την άρση των φραγμών μεταξύ διαδικασιών και τομέων.

3.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, καθώς και τα νέα συστήματα για την εξασφάλιση δίκαιης αμοιβής για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, καθώς και η ορθή λειτουργία του ενεργειακού συστήματος θα στηριχθούν στην εν γένει τεχνολογική πρόοδο στα κράτη μέλη της ΕΕ. Η καλύτερη κατανόηση της συμπεριφοράς των καταναλωτών θα επιτευχθεί με την ανταλλαγή πληροφοριών, κατά τρόπο διαφανή, ασφαλή και εύκολα προσβάσιμο.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η οικονομική σταθερότητα εξαρτάται από την ανθεκτικότητα των ενεργειακών συστημάτων, τα οποία θα πρέπει να είναι προετοιμασμένα να αντιμετωπίσουν σημαντικές μεταβολές, όπως καθορίζεται στο σχέδιο ΣΕΤ. Η ασφάλεια του εφοδιασμού και η υψηλή ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στους καταναλωτές των κρατών μελών θα πρέπει να υποστηριχθούν με την ανάπτυξη πιο ευφών και περισσότερο ολοκληρωμένων δικτύων ενέργειας στην ΕΕ.

3.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βελτιστοποίηση της αλυσίδας αξίας θα πρέπει να οδηγήσει σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα (επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, επανεπεξεργασία). Είναι αναγκαίο να στηριχθεί η διάδοση στην αγορά αποτελεσματικών πρακτικών και επιλογών έρευνας και καινοτομίας στον τομέα των τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, με στόχο τη βελτίωση της διαδικασίας ολοκλήρωσης, προκειμένου να εξασφαλισθεί η συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι στόχοι του προτεινόμενου σχεδίου είναι σαφώς καθορισμένοι. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής για τη διαμόρφωση του σχεδίου ΣΕΤ κατά τρόπο ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις, μέσα από μια πιο στοχοθετημένη εστίαση των προσπάθειών, μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση και μια νέα διαχείριση και διακυβέρνηση. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις για την επίτευξη αυτών των στόχων πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένες και πρακτικά υλοποιήσιμες.

4.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το σχέδιο ΣΕΤ πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να παγιωθούν καλύτερα οι νέες προκλήσεις που τίθενται για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, δεδομένου ότι σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ υπάρχουν νέες ικανότητες και νέοι διαθέσιμοι πόροι. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, για να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα και ο αντίκτυπος του σχεδίου ΣΕΤ, είναι αναγκαίο, μεταξύ άλλων:

- να ενισχυθεί η χρηματοοικονομική δέσμευση των κρατών μελών και του ιδιωτικού τομέα,
- να επεκταθεί η συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων σε ολόκληρη την αλυσίδα έρευνας και καινοτομίας.

4.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι υπάρχει έννομο συμφέρον σε ό,τι αφορά τις δέκα δράσεις —που καθορίζονται κυρίως από τα ενδιαφερόμενα μέρη— οι οποίες αποσκοπούν στην επίτευξη του μετασχηματισμού του ενεργειακού συστήματος, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και στην ώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να καταβάλει περισσότερες προσπάθειες για να προσελκύσει στην αγορά νέες, αιφώρες ενεργειακές τεχνολογίες υψηλών επιδόσεων, χαμηλού κόστους και χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, ύστερα από μια διαφανή αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ενεργειακών τεχνολογιών.

4.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η έρευνα και η ανάπτυξη στο πλαίσιο του σχεδίου ΣΕΤ πρέπει να επικεντρωθούν στα εξής ειδικά στοιχεία, ως πυλώνες της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής:

- ανταγωνιστικότητα: οι υποδομές και τα δίκτυα ενέργειας, η εσωτερική αγορά και η ανταγωνιστικότητα, η έρευνα και η καινοτομία στον τομέα της ενέργειας,
- ασφάλεια του εφοδιασμού: η εξωτερική ενεργειακή πολιτική, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο,
- κλίμα: η ενεργειακή απόδοση, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η δέσμευση και η αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα (CCS), το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (ETS).

4.6. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η αυξανόμενη χρήση των τεχνολογιών παραγωγής ενέργειας από διαλείπουσες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του κόστους, το οποίο, αν μετακυλισθεί στους καταναλωτές, θα μπορούσε να επιφέρει σημαντική αύξηση των τιμών τα επόμενα χρόνια μέχρι να εισέλθει σε φάση βιομηχανικής κλίμακας κατασκευής μονάδων. Ομοίως, είναι αναγκαίο επίσης να σημειωθεί ότι θα είναι αναπόφευκτες οι ολοένα σημαντικότερες και μακροπρόθεσμες αυξήσεις του κόστους λόγω της ενσωμάτωσης του εξωτερικού κόστους και της διακοπής των επιδοτήσεων για την παραγωγή ενέργειας με βάση τα ορυκτά καύσιμα.

4.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, οι ενεργειακές τεχνολογίες και η πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα της καινοτομίας θα πρέπει να αποφέρουν ταχέως αποτελέσματα που θα οδηγήσουν σε μείωση του κόστους και στην επιτάχυνση της εισαγωγής των αιφώρων τεχνολογιών στην αγορά· σε διαφορετική περίπτωση, θα επέλθουν άμεσες συνέπειες στις ιδιωτικές επενδύσεις και στους εθνικούς προϋπολογισμούς, γεγονός που θα επιφέρει οικονομική ύφεση.

4.8. Για να εξασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ παροχής, μετατροπής, μεταφοράς και τελικής χρήσης της ενέργειας, θα χρειαστούν βελτιώσεις στο σύστημα, ανάπτυξη νέων τεχνολογιών (όπως προσδιορίζονται στο σχέδιο ΣΕΤ) για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων παραγόντων και των φορέων τους, με την υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης, καθώς και δυναμικές συνέργειες μεταξύ των ενεργειακών δικτύων (ηλεκτρική ενέργεια, πετρέλαιο, αέριο, θερμότητα και κινητικότητα), με σκοπό την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.

4.9. Για να εξασφαλιστεί η αναγκαία ευελιξία του συστήματος, θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα ευρύ φάσμα άλλων λύσεων για την αποθήκευση ενέργειας, ανάλογα με τις διάφορες μορφές που αυτές λαμβάνουν. Στον τομέα αυτό υπάρχει το δυναμικό για νέες εξελίξεις. Η ανάπτυξη της αποθήκευσης θα αποκτήσει καιρία σημασία για ένα ισορροπημένο ενεργειακό σύστημα, το οποίο θα επιτρέπει την ενεργό διαχείριση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την αύξηση του μεριδίου τους και θα μειώσει τους περιορισμούς, θα ελαχιστοποιήσει και θα εξισορροπήσει τις επενδύσεις σε υποδομές, ενισχύοντας συγχρόνως την ευελιξία του ενεργειακού συστήματος.

4.10. Τα καινοτόμα εργαλεία διαχείρισης, σε συνδυασμό με τον νέο εξοπλισμό (σταθερός και κινητός) αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας στο επίπεδο των τελικών χρηστών, θα προσφέρουν περισσότερες δυνατότητες για τη βελτιστοποίηση της κατανάλωσης και, ταυτόχρονα, χαμηλότερες τιμές στο πλαίσιο πιο ευέλικτων αγορών ενέργειας. Το υδρογόνο μπορεί να παράσχει μία ευέλικτη λύση αποθήκευσης ενέργειας, στην οποία μπορεί να στηριχθεί η αποκεντρωμένη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και η οποία μπορεί να αντισταθμίσει τη μεταβλητότητα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

4.11. Οι στόχοι των δράσεων έρευνας και καινοτομίας θα πρέπει να είναι η μοντελοποίηση, η μέτρηση και ο έλεγχος της λειτουργίας και της συντήρησης των συστημάτων θέρμανσης και ψύξης με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, η επιτάχυνση της εισόδου στην αγορά των νέων ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων και συστημάτων και η βελτιστοποίηση των τριών πυλώνων της αποδοτικής χρήσης της ενέργειας: μέτρηση, βελτιστοποίηση και αειφόρος λειτουργία της κατανάλωσης ενέργειας για να επιτευχθούν βιώσιμα αποτελέσματα.

4.12. Οι πόλεις θα διαδραματίσουν σημαντικότερο ρόλο στην απεξάρτηση της οικονομίας της ΕΕ από τον άνθρακα, δεδομένου ότι η αστικοποίηση θα συνεχίσει να αυξάνεται στην επικράτεια της Ένωσης. Προκειμένου να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων και για τη βελτίωση της βιωσιμότητας, πρέπει να ενθαρρυνθούν οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς σε τοπικό επίπεδο, με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών, της βιομηχανίας και των πολιτών.

4.13. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανακύκλωση των συσσωρευτών ιόντων λιθίου αποτελεί μια πρόκληση κυρίως οικονομικής φύσεως, δεδομένου ότι οι διαδικασίες αυτές έχουν αναπτυχθεί κατά τρόπο ώστε να είναι δυνατή η ανακύκλωση κλειστού βρόχου, ωστόσο οι εν λόγω διαδικασίες θα πρέπει να προσαρμοστούν για την ανακύκλωση των ηλεκτρικών στηλών των ηλεκτρικών οχημάτων.

4.14. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ευρωπαϊκή βιομηχανία συσσωρευτών πρέπει να προσαρμοστεί στη βιομηχανία ανακύκλωσης και να απορροφήσει τη σημαντική ανάπτυξη που σημειώνει η αγορά ηλεκτρονικής κινητικότητας και τη διεύδυση της αγοράς φορητού εξοπλισμού. Ο κλάδος αυτός βασίζεται στην προθυμία της ΕΕ να εγκρίνει την ευρωπαϊκή τεχνολογία συσσωρευτών.

4.15. Για να βελτιωθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ, είναι ανάγκη να διαμορφωθεί ένα μείγμα βιώσιμων τεχνολογιών (προηγμένα βιοκαύσιμα, υδρογόνο και υγρά και αέρια καύσιμα, συμπεριλαμβανομένου του υγροποιημένου φυσικού αερίου).

4.16. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι στην ΕΕ αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που είναι παγκοσμίως πρωτοπόρες στην ανάπτυξη τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένης της πυρηνικής σχάσης. Ο ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ πρέπει να είναι ανταγωνιστικός και οι επενδύσεις του στην έρευνα και την καινοτομία πρέπει να καλύπτουν ολόκληρη την αλυσίδα τεχνολογικού εφοδιασμού, από τα υλικά μέχρι την κατασκευή.

4.17. Παρά την αυξανόμενη χρήση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τα ορυκτά καύσιμα (άνθρακα) εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ευρέως σε παγκόσμια κλίμακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Παρά τη χαμηλή ενεργειακή του απόδοση, ο άνθρακας θα εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται στην ΕΕ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό θα απαιτήσει πιο αποδοτικές τεχνολογίες χρήσης του άνθρακα.

4.18. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ΕΕ δεν διαθέτει μια ομόφωνη γνώμη σε ό, τι αφορά την πυρηνική ενέργεια. Η πολιτική της στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας είναι κάθε άλλο παρά συντονισμένη. Οι νέοι σύγχρονοι αντιδραστήρες που βρίσκονται υπό κατασκευή μπορούν να οδηγήσουν σε μια πυρηνική «αναγέννηση», συνεπώς η επανεκκίνηση των πυρηνικών προγραμμάτων φαίνεται να αποτελεί πραγματικότητα, παρά τον σύντομο δισταγμό που είχε μεσολαβήσει. Ο χρόνος θα δείξει κατά πόσο η ΕΕ μπορεί να επιτρέψει ή όχι τη μείωση του μεριδίου της πυρηνικής ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα, προς το παρόν όμως η πορεία πρέπει να συνεχιστεί προς την ίδια κατεύθυνση. Η αξιοποίηση της υφιστάμενης εμπειρίας όσον αφορά το κόστος εκμετάλλευσης και συμμόρφωσης των παλαιότερων εγκαταστάσεων θα ήταν χρήσιμη για τις μελλοντικές πολιτικές αποφάσεις όσον αφορά την πυρηνική ενέργεια.

Βρυξέλλες, 17 Φεβρουαρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ